

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 10. julija 1867. ~

Gospodarske stvari.

Kako bi se dalo gospodarjem v silni potrebi pa še ob pravem času na pomoč priti?

Nemarno gospodarstvo, mnogotere nesreče, veliki davki, tudi lenoba, največ pa preobilo obkladanje ob prepuščenju gospodarstva priženó posestnika tako daleč, da si mora potrebnega denarja izposojevati, ne zmagaje potreb sè svojim blagom. Nezmožen, da bi poleg navadnih hišnih potreb tudi obresti (činže) od dolgov o pravem času odpravljaj, si nakopiči povrh še stroškov za pravde in rubežen. I tako kmalu potem pride posestvo na boben.

To se godi dandanes tako pogostoma, da kaže prevdarjati: kako je mogoče temu pešanju posestnikov po deželi v okom priti, ali saj žalostne nasledke kolikor mogoče odstraniti?

S presnemanjem se malo vstreza; kdor ne zmaguje obresti vsako leto proti, bo še toliko manj zmagal obresti sè stroški. Po tej poti se le butara dolgov množi in beraška palica bliža. Nazadnje se vendar le zgodi, kar se je z velikimi stroški odrivalo, namreč to, da se posestvo prodá po rubežni.

Iz take nadloge nezadolženo družinico rešiti kolikor mogoče, bilo bi eno najlepših, najblagodušnejših djanj.

Ta-le uganjka se pa dá tako-le rešiti: Po natančnem prevdanku vrednosti posestva, ktero je na prodaj, naj se gré s ponudbo pri prodaji tako daleč, da se misliti more, da se iz druge pozneje prodaje na drobno skupi kupnina sè stroški vred, pa da še kaj posestva ostane, — in to bi se rubljeni družinici prepustilo.

S takim blagodušnim početjem bi se premožnim posestnikom priložnost naklonila, da svoja posestva s prikupljenim složijo ali skrožijo (arondirajo), zraven pa nezadolženo družino popolne revščine rešijo.

Po svojih lastnih mnogoletnih skušnjah spoznavam to pot za edino, po kateri je mogoče, kmete, ki še niso čez glavo zadolženi, rešiti popolne pogube in nakloniti jim zdatno podporo. Tako ravnanje bilo bi najlepše zavetje proti uboštvi!

Dr. Or.

Gospodarske skušnje.

* Ličje ali lubje murbovih vejic čemu je? — „Slov. Gosp.“ se piše iz Suhora nad Metliko, da ondi murbovih šib ali vejic, s katerih so sviloprejkice listje obrale, ne pometavajo na gnoj ali v peč, dokler jih ne obelijo in ličja in lubja z njih ne posnamejo. S takim prav dobrim ličjem si potem mladice na kole privezujejo po trsji.

* Kako plesnivo vino popraviti? — „Novice“ so svetovale: „vzemi po razmeri sirkovega

semena, praži ga na maslu ali laškem olji tako dolgo, da razpoka; potem vroče vplesnivo vino vlij, sod trdno zabij ter ga pusti nekoliko dni (kakih 14 dni) zabitega.“ — Dopis iz Maribora v 12. listu „Slov. Gosp.“ potrjuje to sredstvo, rekoč: Poskusil sem in za dobro spoznal.

Nova pinja.

Po lastni skušnji sem prepričan, da izmed vseh pinj, kolikor sem jih še videl, je le-ta najbolj hitra, ktero sem si jaz letos naredil. V tej pinji se po lahkomu navadno v 5 minutah iz sirove smetane sirovo maslo (puter) vmede; ako je pa smetana pregorka, prerodka ali drugače kaj spridena, potrebuje se pa tudi četrto ure. Kdor koli je še le-to pinjo videl, mu je dopadla njena pridnost; in tudi mislim, da jej ne bo nobeden družega očitati mogel kakor morebiti to, da preveč ropotá. Ker ta posoda ni velika, zato se tudi ne sme več kot 6 do 7 funtov smetane na enkrat vanjo djati. Kdor bi hotel, da bi se po več vmedlo, ta bi si potem takem moral veči pinjo narediti.

Ker slišim v dostih krajih, zlasti ob poletnem času, tožiti, kako nerado da se vmede in koliko si ljudje časa s tem delom zamudijo, mislim, da vstrežem marsikomu, ako mu povem, da tudi meni se je taka godila, zdaj pa hvala Bogu sem si pa že le-to delo za šesti del prikrajšal.

Pri tej priliki, predno dalje govorim, naj omenim še nekaj prav potrebnega in sicer to, da nekteri ljudje so toliko na vraže napleteni, da mislijo, ako se jim hitro ne vmede, da jim je že zacoprano ali narejeno. Vse to je prazna in neumna misel; temu priča je moja pinja, s ktero se vse prav naglo opravi brez — copernije!

Naj zdaj svojo pinjo bolj na tanko popišem. *)

Le-ta pinja je vsa iz trdega lesa narejena, namreč: iz hrastovega, hruševega in iz češnjevega; le malo se pri njej železnega nahaja. Delal sem jo kar je bilo mogoče leseno zato, da se lože snaži in da ni pretežka za prenašanje. Vse delo te pinje stoji namreč na štirivoglatem stalu; na krajih njegovih sta dva stebra trdo zabita, in na vrhu dobro oklenjena. V sredi na tem stalu med stebrecema stoji pinja taka, kakoršna je navadna, v kateri se gori in doli mede. Le-tó pa žene gori in doli majhina železna kljukica ali vinta s

*) Temu popisu je pridjal gosp. pisatelj tudi vnanji obraz te pinje. Ker pa najboljši zapopadek kakošnega orodja si le iz ogleda orodja samega človek dobí, bode najbolje, ako bi gosp. Brvar svojo pinjo poslal na ogled, kadar bo v Ljubljani letos meseca oktobra véliki zbor kmetijske družbe ali pa prihodnje leto morebiti razstava kmetijskih pridelkov in obrtnijskih izdelkov.

Vred.

tribo zvezana, ktero pa prvo ali večje koló žene, na čegar vrtilu je pa nasajena prava večja kljuka, ktera se z roko suče.

Na koncu tribnega vretenca na vrhnem oglu je še eno koló brez zób. Le-tó koló je pa samo zato, da tek pospehuje, da vse to delo hitreje teče. Le-tó koló palico v pinjo, s talarjem prevideno, tako hitro goni, da se v eni minuti okoli tristokrat gori in doli vzdigne. Iz tega lahko vsak prevdari, koliko da se v tej pinji hitreje vmede kakor v navadnih pinjah.

V Podsidu poleg Trojan (St. Gothard Post St. Oswald).
G. Brvar, kmetovalec.

Gospodarska novica.

* Grahov sir. — V Kini iz graha delajo sir, kateri je skor prav tak, kakor sir iz mleka. Suh grah skuhajo na vodi, da je kakor gosta kaša; potem ga skozi sito poženo in da se sèse (vsiri), zmešajo ga z gipsovo vodo. Prav hitro se sèse ali strdi. Ko je grah se strdil (geronnen), se ž njim potem tako ravna kakor z navadnim sirom. Kolikor je vodenega, se sè prešanjem loči od strjenega, strjeno se nasoli in hlebčki iz njega naredé. Ne trpi dolgo in grahov sir je po duhu in okusu kakor kravji sir. — V Kantonu prodajajo Kitajci grahov sir pod imenom „Tao-foo“ očitno po ulicah; posebno dober je frišen.

Narodopisne stvari.

Postojna.

Med kranjskimi mesti je Postojna posebno slavno mesto. Sicer ne bode po volji Kamniku in Kranju, da Postojno imenujem mesto, ker nima svoboščine mesta, ampak le trga (varoša); al svobodno jo vvrščujemo med mesta, ker to čast si zasluži ne samo po imenitnosti svoje lege in svojih natornih čudežev, temveč tudi zarad poštenosti in domoljubnosti svojih prebivalcev.

Na letošnji binkoštni pondeljek so Postojnčani se pokazali pravi korenjaki, v katerih bijó poštena slovanska srca in slavnoznana slovanska gostoljubnost.

Zarad razlage imena Postojna so se že večkrat pipali domači naši pisatelji; nekteri trdijo, da je ime dobilo mesto iz tega vzroka, ker je tam bila rimska postaja, drugi trdijo, da po tiču orlu, kteremu se prè na Kranjskem tudi pravi: postojna. Tej razlagi se sopet zoperstavljajo iziskovavci jezika, rekoč, da ni te besede najti ni v kritičnih besednjakih, in da jo je častitljivi pater Markus skoval, kakor na pr.: slavka, die Auster, ker se moravsko-slovansko mesto Austerlitz pri Moravljanih veli: Slavkov.

Al vendar beseda postojna v pomenu orel (zato ponemčeno ime Adels- pravilniše: Adlersberg) ni izmišljena. Ivan Belostenec je spisal okoli leta 1730: „Gazophylacium latino-illyricum“, kateri je še le po njegovi smrti beli svet zagledal. Besede v tem slovarji so hrvatsko-slovenske, vzete iz onega jezika, kateri se govori v Medžimurji in v hrvatskem Zagorji. Tega učeni Miklošič prišteva k slovenskemu. Govoril se je ta jezik nekda do meje gornje Panonije, toraj do Boča in do vrat celjskega mesta, in da se v tej okrajni sedaj govori korotansko narečje, ali ako hočeš kranjsko, tega so krivi duhovniki, kateri so nekda večidel iz Kranjskega semkaj za dušne pastirje prihajali in kranjsko narečje razširjevali. Stari ljudje še pogostoma rabijo oblike hrvatsko-slovenske in glasnik **dj** se izgovarja kot **dž** ali **ž**, zato čuješ govoriti: rižasto vino, rižasti konj, namestu: rijasto, na meži, medži, namestu: meji, nužno, namestu: nujno.

Od Sotle do Voglajne še najdeš dosti hrvatsko-slovenskih besed, katerih Kranjci in Korošci ne poznajo. Slovka: va, ve se ne skrči v u, kakor pri Kranjcih in Korotancih, tukaj slišiš: dveri ne pa: duri, neskvarjen, ne pa: neskrunjen, velnjak, ne pa: ulnjak itd.

Vendar podajmo se sopet k imenu Postojna. Belostenec latinsko besedo: cenchris, dis (str. 260) tolmači: postolka ptica, *Plin.* Najboljši latinski slovníčarji Plinijevo besedo: cenchris razlagajo: genus falconum, Falkenart, sokolov rod, toraj bi menda pravilniše bilo pisati: Postovna = Postolna, kakor pa: Postojna. Gotovo bode bistrim Postojčanom ta razlaga ljubša, ko pa od postaje, kajti v njih tiči natura sokolska, imajo bister pogled za vse dobro in lepo in se znajo povzdigniti kakor sokol v svitile višine, v katerih vlada čist, zdrav, svoboden duh. Slava Sokolom Postojčanom!

Davorin.

Zgodovinske stvari.

Vojska Panonov z Rimljani. *)

Zgodovinska črtica.

Spisal Dav. Trstenjak.

Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda.
Ovid. Trist. lib. 2. v. 225.

Zadunajska ali zapadna stran sedanjega Ogerskega med Dunajem, Savo, Štajarskem do cetinskih gor, in Avstrija dolnja nosila je ime Panonija. Prvikrat na gotovo historično pozorišče te dežele stopimo pod Oktavianom Avgustom, kateri je okoli leta 34. pred Kristusom na-nje udaril. (Dio Cassius, lib. 49.)

Oktavian lotivši se ilirskih Japidov in te premagavši začel je predirati do Panonije; al po prvi zmagi drugzega ni iskal, kakor le zastavljenec (obsides).

Panoni so si to razkladali za slabost neprijatelja. Ko je Avgust drugikrat pripeljal vojsko na panonsko zemljišče, so Panoni, zbežavši na planine in gorovje, planili na krila njegovih čet, te razpodili, potem pa zopet do gor potegnili. Čez to Oktavian razkačen je celih osem dni ta kraj pustošil, in se pomaknil do Siska, trdno ograjenega mesta med Savo in Kolpo, po kterem je že davno hlepel. Hotel je ladije po Savi k Dunaji pošiljati; al to mu je zelo težko bilo, ker ni še Siska v svoji oblasti imel. Prihoda Oktaviana prestrašeni starešine mesta so se podali, in bili pripravi zastavljenec dati; ali ko se je že vojska približevala mestu, mu prebivalci niso hotli pristopa dopustiti, temuž so z drugimi Panoni, ki so na pomoč prihiteli, možko in junaško Rimljane odpodili.

Konečno so vendar na trideseti dan obleganja Rimljanom podlegli. Oktavian se ni nad njimi maščeval, da bi se tudi drugim Panonom prikupil, ampak je le z Sisčani pomirje sklenil. Pa da bi si mesto bar nekoliko zagotovil, zato je eno stran mesta z zidovjem ogradil, in 25 kohort za posadko postavil, povrativši se potem v Rim.

*) Bati se je, da na panonskih ravninah, na katerih se je že toliko krvi prelilo, ne bi se krvava bitka kedaj začela. Bog daj, da bi tega ne bilo! Ako bi pa vendar bilo, naj bi hrabrost Panonov bila lep izgled vsaki čas. Nam pa je najbolj na tem ležeče, da, ker se je v Ljubljani dramatiško društvo osnovalo, bi se iz te črtice slovanske zgodovine zajelo lepo gradivo za kako dramatično delo. Gosp. Pennu, kterega ime je staroslovensko in se že, kakor smo v „Glasniku“ brali, nahaja v listinah 8. stoletja, bode ta zgodovinska črtica gotovo všeč; upamo, da nam bode s svojim spretnim peresom dramatično po slovenski popisal to viteško borbo.

Vred.